

K tématům *Dingiru* „Klášterní život“ a „Zenový buddhismus“

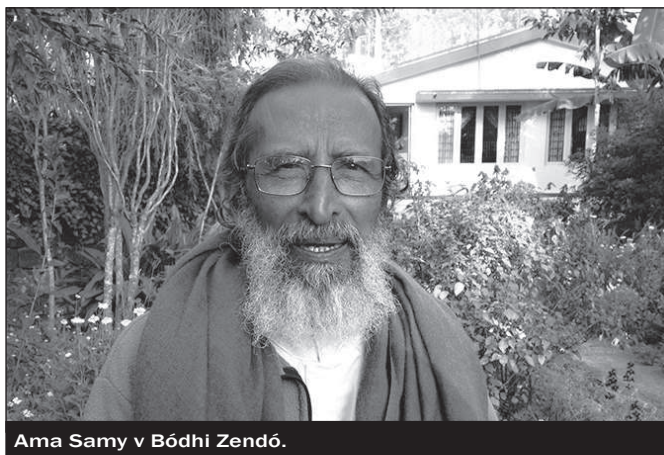
LEPŠÍM KNĚZEM DÍKY ZENU

Vladimír Kočandrla

Indický jezuita a zenový mistr Ama Samy (vlastním jménem Arul Maria Ariokasamy) byl vysvěcen na katolického kněze v roce 1972. Tou dobou už mu bylo 36 let. Okamžik svěřeného kněžství završil pomyšlnou první polovinu jeho života.

Ama Samy se narodil v roce 1936 do rodiny chudých křesťanů, etnických Indů žijících v sousední Barmě. Ještě jako dítě přišel do styku se zdejším théravádovým buddhismem a s komunitami barmských mnichů. Rodina žijící na pokraji bídy byla ve zmatcích konce druhé světové války vyhnána do Indie. Tam po několik let vychovával Ama Samyho dědeček z matčiny strany, zbožný muslim, který zastával úřad správce pohřební svatyně jednoho místního svatého. Po smrti dědečka v automobilové nehodě zůstal dospívající Ama Samy sám, bez rodiny, s nedokončeným vzděláním a zcela bez prostředků. Bylo mu však umožněno dokončit jezuitskou školu ve městě Madurai. Snad i díky tomu získal vřelý vztah ke křesťanství a posléze také sám vstoupil do jezuitského řádu, aby se mohl věnovat studiu teologie a filosofie.

Ani jako vysvěcený kněz ale nenalezl duchovní klid a znova a znova cítil potřebu prohloubení svého vnitřního života, potřebu větší blízkosti Boha. Sám Ind a pod vlivem spirituálních tradic místního prostředí byl přirozeně blízko hinduistickým meditačním technikám, což se ne vždy setkávalo s porozuměním jeho představených a dovedlo Ama Samyho na hranici vnitřního církevního disentu. Určujícím momentem pro jeho další cestu se dost možná stala jedna ze zkoušek jezuitského noviciátu – pouť, na které si musí novic sám, odkázán na boží moc, vyžebrať na živobytí. Tato zkušenost Ama Samyho přivedla do nové role žebrařského poutníka. Na cestě nacházel cenné duchovní dary. Mohl se na ní setkat s jedním z průkopníků hinduistic-

Ama Samy v Bódhi Zendó.

ko-křesťanského dialogu, šivaistickým duchovním učitelem, původně knězem francouzského původu Swami Abhishiktanandou (1910–1973, původním jménem Henri Le Saux), který ho na sklonku svého života uvedl do učení Ramana Maháršiho (1879–1950). Ama Samy byl Maháršiho učení, založeným na hlubokém vnitřním vhledu, pohnut. Maháršiho praxe sezení v tichu a metody osobních otázek a odpovědí předznamenala směr jeho dalšího hledání. Ama Samy se pak na nějaký čas usadil a stal se poustevníkem u jednoho z nesčetných indických poutních míst. Maharašihovo učení ale sehrálo v životě tohoto pozoruhodného jezuita – poustevníka i další úlohu. Stalo se pro něj – snad i pro svou jistou vnější příbuznost – mostem k zenové praxi. A odtud už nebylo daleko k dalšímu setkání, k setkání s Hugem Enomiya Lassallem (1898–1990).

Lassalle, sám jezuitský kněz a jeden z nejznámějších propagátorů zenové meditace v západním světě, umožnil Ama Samymu vycestovat do Japonska a tam pod vedením zenového mistra Yamada Koun róšihou studovat zenový buddhismus a praktikovat meditaci ve ško-

le Sanbo Kyodan. Lassalle, který působil v Japonsku od sklonku 20. let minulého století, byl sám této škole blízko a byl v osobním kontaktu s jejím zakladatelem Yasutani Hakun Ryokem (1885–1973). Sanbo Kyodan založený v roce 1954 byl jedním z důsledků modernizace uvnitř zenového buddhismu a jeho otevření se jak laickému prostředí, tak zájemcům jiných kulturních a náboženských tradic. Spojoval v sobě prvky dvou základních cest japonského zenového buddhismu, *sótó* a *rinzai*, tedy hlubokou meditaci zakotvenou bez přítomnosti vnějšího předmětu v sobě samotné i cestu kóanů,

paradoxních výroků vyvracejících koleje racionálního myšlení. Sanbo Kyodan představoval jakýsi univerzální model zenového buddhismu přístupný pro adepty ze Západu. Podstatnou část praktikujících v Sanbo Kyodanu tvořili na konci minulého století křesťané, nezřídka kněží či řeholníci. Ama Samy získal od róšihou Yamady Kouna svolení být učitelem zenového buddhismu v roce 1982 a stal se jako jeho žák zenovým mistrem a také jed-

ním z Yamadových následníků v dharmě. Teď už stál stejně pevně zakotven v obou světech, v křesťanství stejně jako v zenu, navíc obohacen o přímou osobní zkušenost soužití s islámem a především s indickými tradicemi, které máme ve zvyku souhrnně označovat jako hinduismus.

Stejně jako kněžské svěcení má i okamžik svěření posláním zenového učitele a mistra v životě Ama Samyho velký význam. Otevírá mu další možnosti a ukazuje cestu. Ama Samy se nejprve vrací do Indie a ve státě Tamilnádu zakládá skupinu svých praktikujících žáků Bódhi Sanghu.¹ Tou dobou vstupuje do jeho života opět jeho starší řeholní bratr Hugo Enomiya-Lassalle. Už v roce 1985 odjíždí v jeho společnosti na svou první cestu do Evropy. Charismatický Ind, z něhož vyzařuje zároveň vnitřní klid i suchý humor, má schopnost oslovit publikum mnoha zemí. V dalších letech Ama Samy často cestuje, a to nejen po Evropě, ale také v USA a v Austrálii, přednáší a pořádá meditační ústraní. Na cestách tráví několik měsíců z každého roku. Bódhi Sangha se díky těmto aktivitám internacionalizuje a postupně vznikají její odnože i mimo Indii: v Německu, Rakousku,

Švýcarsku, Francii, Švédsku, zemích Beneluxu, v USA a v Austrálii.

Klíčový je rok 1996, kdy z iniciativy Bódhi Sanghy vzniká v Perumalimalai, v horách nedaleko Kodaikamalu v jižní Indii, zenové centrum Bódhi Zendó. V duchu tradice Sanbo Kyodanu, ke kterému se Ama Samy stále hlásí, a to i po formálním opuštění jeho komunity v roce 2002, je Bódhi Zendó zcela otevřené všem zájemcům o praktikování zenové meditace a o studium zenového buddhismu bez rozdílu národnosti a vyznání. Je plnohodnotným zenovým centrem a zároveň místem, kde se pravidelně několikrát týdně slouží mše svatá. Zdejší převážně křesťanská sangha sjednocuje v liturgii katolíky s protestanty. Ama Samy autorizuje svoje první následovníky v dharmě, a také první učitele a zenové mistry ve svém duchovním následovnictví – Němce Johannese Fischera a Gertra Lüderitze a Australana Carla Hoopera. Personální posílení sanghy mu umožňuje lépe dělit svůj vlastní čas mezi duchovním vedením v Bódhi Zendó a zahraničními cestami, aniž by byly omezeny aktivity v tomto zenovém centru.

Aktivity Ama Samyho se v jeho zenovém centru rozvíjely v řadě směrů. Bódhi Zendó se zhodnocuje jako prostor. Je situováno v malebné pahorkatině s úchvatnými panoramaty okolních hor a zkrášeľeno zenovou zahradou, rozrůstá se jeho knihovna obsahující především zen-buddhistickou a křesťanskou literaturu, ale i knihy z oblasti filosofie nebo psychologie. Bódhi Sangha vydává svůj vlastní časopis *Bódhi Blossoms* (Květy bódhi). Jednou z nejvýznamnějších nadstavbových aktivit Ama Samyho a jeho sanghy se nepochybně stalo založení neziskové organizace *Little Flowers* (Květinky). Tento sociální projekt byl zahájen v Madrásu již na přelomu let 1991 a 1992 s původním cílem pomáhat ke vzdělání dětem z chudých rodin. Dalším krokem se stala podpora společensky diskriminovaných rodin a po letech skromných začátků dnes organizace *Little Flowers* představuje významnou regionální sociální iniciativu zaměřenou především na ochranu žen, dětí a rodiny a obecně všech slabších, kteří se nejsou schopni se ve společnosti bránit sami. Síť donátorů sahá i za hranice Indie do celé řady evropských zemí, zejména do Německa, Holandska a Francie. Navzdory aktivitám v sociál-

Ama Samy v Bódhi Zendó.

ní oblasti ale zůstávají i po letech vztahy zendó s okolním, převážně hinduistickým, zčásti i muslimským, prostředím často napjaté.²

Stabilizace Bódhi Zendó jako pevného bodu na členité duchovní cestě Ama Samyho přinesla ale další důležitý plod – poskytla mu klid nutný pro intenzivnější autorskou činnost. Ama Samy do dnešního dne publikoval více než dvacet knižních titulů, naprostou většinu z nich po roce 1996, tedy po vzniku Bódhi Zendó. Jeho knihy vyšly v šesti jazycích, kromě světových jazyků angličtiny, francouzštiny, němčiny a španělštiny také v holandštině a švédštině. Řada jeho knih je kompilátem mistrových teišů (specifických zenových promluv pronesených mistrem spatra a zaznamenaných žáky), poznámek na téma zenové praxe, ale i subjektivních reflexí na různá témata. Často se jedná i o přepracované časopisecké články, jak je u tohoto druhu literatury vcelku běžné. Nechybí ale ani knihy výrazně tématické. Zejména to platí pro knihu *Zen: Probuzení do vaší původní tváře*.³ Sám autor ji charakterizuje slovy: „Probuzení samo o sobě leží za hranicemi diskursivní vysvětlitelnosti a popsatelnosti. Ale bez jazyka a bez porozumění by se zkušenost Probuzení vytratila jako voda vylitá do pouštního písku. Jazyk a porozumění jsou nezbytným předpokladem pro vyslovení jisté osobní zkušenosti, aby byla prohloubena a uvědoměna – aby se stala skutečnou a aktuální.“⁴ Zatím poslední publikovaným titulem Ama Samyho je kniha *Zen: Vonící trávy, opadávající květy*,⁵ sbírka tematizovaných úvah o duchovním praktikování.

Ama Samy je jistě svéráznou postavou jak v rámci jezuitského řádu, tak světa zenové meditace. V Indii ztělesňuje jako učitel zenového buddhismu cosi exotického, v zásadě cizorodého, jeho cesta zenu je však indicky uvolněná, lidsky laskavá, oproštěná od japonské záliby v pořádku, občasně strohosti a tíhnutí k formalismu. Snad proto je i jeho balancování mezi dvěma duchovními cestami uvěřitelné. Absolvoval léta bojů o svoji duchovní cestu uvnitř jezuitského řádu v Indii a o její respektování v rámci řádu. Uspěl a dnes je jeho působení v Bódhi Zendó uznáváno jako oficiální působení kněze a jezuitů.⁶ V jednom rozhovoru svůj vztah k zenu Ama Samy výstižně shrnul těmito slovy: „Zen původně pochází z buddhismu, ale duch a praxe zenu překračuje institucionální náboženství.“⁷ Jako by tím dokresloval památ-ná slova, která pronesl jeho duchovní učitel a mistr róši Yamada Koun k Emmanu-elu Jungclaussenovi, OSB, opatovi benediktýnského kláštera v Niederaltaichu: „Chtěl bych, abyste byl díky zazení lepším knězem.“⁸

Je potěšitelné, že Ama Samy mohl díky aktivitám České provincie Tovaryšstva Ježíšova několikrát navštívit Českou republiku, naposledy v létě roku 2014, kdy vedl sesšín v klášteře v Kolíně.⁹ Kolínský klášter, bývalý jezuitský noviciát a dnes exerciční centrum, se v posledních letech stává pod vedením kněze Petra Vacíka, SJ, jedním z pozoruhodně se rozvíjejících center duchovního života v Čechách. ■

Poznámky

- 1 *Strom bódhi* známý také jako *Strom probuzení* (*Ficus religiosa*) je strom, pod kterým podle buddhistické tradice dosáhl Gautama osvěcení.
- 2 Dostupné na <http://www.jcsaweb.org/download/file/fid/1476>.
- 3 Ama Samy, *Zen: Awakening to your original Face*, Chennai: Indie, 2005.
- 4 *Ibid.*
- 5 Ama Samy, *Zen: Fragrant Grasses, Falling Blossoms*, Chennai: Indie 2016.
- 6 Dostupné na <http://www.madurajesuits.org/Feb-MNL2016.pdf>.
- 7 Dostupné na www.jesuit.cz/clanek.php?id=894 (12. 11. 2016).
- 8 Fumon S. Nakagawa, *Zen, protože jsme lidé*, Praha, 2010, str. 7.
- 9 Viz internetové stránky www.kolinskyklaster.org.

Vladimír Kočandrle (*1961) absolvoval pražskou FF UK v oborech čeština, literatura a historie a později také teologii křesťanských tradic na Evangelické teologické fakultě. Je dlouholetým praktikujícím zenových meditací školy sóto. Několik desítek let je aktivní v hu-debním průmyslu, ve kterém zastával vedoucí funkce v různých domácích i nadnárodních firmách.